

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— „
četrt leta . . . . . 2-50 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvričenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

V imenu vsega učiteljstva prosimo najodločnejše vlado in vse poslance, da bi se slednjič zavzeli za opravičene stvari učiteljstva in ureditev učiteljskih plač obravnavali z vso resnostjo in resnično pošteno voljo v najkrajšem času in z zadovoljivim uspehom.

Učiteljstvo se je posluževalo v popolni meri vseh zakonitih sredstev, da bi se njegovo živlensko vprašanje rešilo, toda vseletni trud je bil do sedaj zaman. Ni se torej čuditi, če je potrpežljivost učiteljstva po dolgoletnem brezuspešnem čakanju izčrpana, zlasti ko so tisoči njegovih rodov, popolnoma obubožani, prišli že ob tisto imetje, ki so ga pridobili za ohranitev življenja. Velik del je v dolgovi, ki so nastali zaradi strašne draginje. Učiteljstvo se nahaja v svoji bedi in skrbeh na robu obupanja.

Ali naj bi se morda učiteljstvo zaradi indiferentnosti in neumevanja odločujočih faktorjev v tem kritičnem trenutku gnalo k obupnemu činu, da bi v povečani meri obrnilo pozornost javnosti na te neverjetne razmere v slovenskih deželah? Uvaževalo se je, da vsenarodno imetje, šolstvo, mora propadati kot imetje, ki mu nepredvidni gospodar ne daje dovolj vzdrževalnih sredstev. Gorje, ako bi učiteljstvo bilo primorano učiti o pravu in pravičnosti tako, kakor se njemu podajata! Zato prosimo najhitrejšo in izdatno pomoči, ki je ne morejo dalje zadrževati poklicani činitelji.

Drugače kličemo na odgovornost za vse zlo, ki je iz teh neznosnih razmer že nastalo ali pa še nastane, vse one, ki so dolžni pridobiti učiteljstvu pravo, pravico in kruh!

Začetek italijanskega vseučilišča v Trstu.

Trst, 12. novembra 1912.

V zadnji številki smo javili in javljamo med »Tržaškimi vestmi« tudi danes, da prično v kratkem na trgovski šoli Revoltella v Trstu italijanska juridična predavanja. Pričeti se imajo še ta mesec, ako se že niso ta hip, ko imajo bralci naš list v rokah.

Med kuratorijem zavoda Revoltella in osrednjo vlado na Dunaju je že vse domnjeno, tako da ni nobenih ovir za pričetek omenjenih predavanj.

Tako stojimo pred dejstvom začetka italijanskega vseučilišča v Trstu. Italijani so dosegli, kar so hoteli imeti.

Z Dunaja poročajo, da se za sedaj prično predavanja v italijanskem jeziku iz treh predmetov. Potem se predavanja popolnijo in se otvori čez leto dni že morda italijanska pravna fakulteta v Trstu. Korak za korakom prihajamo do popolne italijanske univerze v Trstu.

Ko je bil Berchtold v Italiji na obisku pri italijanskem zunanjem ministru, so italijanski listi namignili, da je od tega sestanka pričakovati ugodnih rezultatov tudi glede italijanske univerze v Trstu. In res je v teh dneh izvršen sklep za pričetek italijanskih juridičnih predavanj v Trstu. Tam poleti že je res bilo prišlo na dan, da začno italijanski vseučiliški profesorji jeseni predavati na Revoltelli v Trstu, to-

da jeseni se ni vlada več zmenila za ta projekt, in italijanski visokošolci so bili že zopet zečeli sklepati resolucije in izdajati pozive, da se mora ustanoviti italijanska pravna fakulteta v Trstu. — Sedaj se odvijajo predavanja, troje predavanj se prične takoj, drugo že pride. Izvoljeno ljudstvo prihaja do svojega kulturnega ognjišča . . .

Avstrija potrebuje pomoči Italije na Balkanu, zato avstrijska vlada izpolni rada svojim italijanskim podanikom ono, zaradi česar je bilo obilo viharja tudi v Italiji. — Ves ta tok avstrijske vlade je naperjen proti Jugoslovanom, ki naj bodo pozorni, da ne pridejo še druga presenečenja. — Od nas dol do Carigrada je vse slovensko. Mogočno se je dvignilo te dni Jugoslovanstvo, ali avstrijska vlada, namesto da bi to upoštevala v polni meri in računala z golimi fakti, kaže Balkancem puške in kanone, »svojim« Jugoslovanom v klubovanje in poniževanje pa postavlja v Trst italijansko juridično pravno fakulteto! . . .

Jugoslovanski poslanci, kaj pa delate vi? — Klerikalci uganjajo brezmišelnost obstrukcijo. Razbiti hočejo parlament, da s tem napravijo vladi največjo uslugo, sami pa prejmo za to ljudstvu škodljivo delo od hvaležne vlade primerno plačilo! To je delo — zastopnikov ljudstva! Italijani dobe vse, kar hočejo; mi pa po zaslugi svojih poslancev padamo nižje in nižje . . .

Že zopet oblagodarjeni!

Ljubljana, 11. nov. 1912.

Pred desetimi meseci je naš deželni zbor dovolil deželnemu odboru kredita 80.000 K z namenom, da ga ta razdeli kot draginjske doklade neoženjenim učiteljem in učiteljicam, in z dostavkom, da to razdelitev izvrši deželni odbor — po lastni previdnosti! Nič ni pomagalo ugovarjanje slovenskih naprednih poslancev — »lastna previdnost« je obveljala z glasovi klerikalne večine. V tistem trenutku je bilo takoj vsakomur znano, kaj se skriva za to »previdnostjo« našega slavnega deželnega odbora!

Vršila so se obsežna poizvedovanja, kakor da gre za milijone in kakor da ni vse kranjsko učiteljstvo brez izjeme potrebno nujne in izdatne pomoči! Naša županstva, ki so vsaj na kmetih po večini v klerikalnih rokah, so morala deželnemu odboru poročati o individualnih in lokalnih razmerah učiteljstva. Kako se glase ta poročila, tega seveda ne vemo, a si lahko mislimo. Nič ni izdal ugovor poslanca tov. Gangla, da je tako policijsko poizvedovanje 1. za učiteljstvo poniževalno, 2. je to ustanavljanje te nove inštanice preziranje krajnih in okrajnih šolskih svetov, ki so šolske korporacije in ki bi morale — ako se že mora vršiti tako policijsko vohanje in poročanje — le šolske oblasti dognati, kar hoče deželni odbor vedeti.

Županstva so torej poročala, deželni odbor je pa na podlagi teh poročil zgradil novo svoje krivico! Ta poizvedovanja so trajala polnih 10 mesecev, ko bi bila lahko gotova v enem tednu. Vse to pa zategadelj, da bi bilo videti nazunaj, kako tankovestno ravna deželni odbor in koliko mu je do tega, da vsaj v tem krušnem vprašanju, ki naj potolaži s trohico izboljšanja vsem potrebnim bedo in pomanjkanje, odvrne od sebe že tolikokrat očitano pristranost, diktirano od slepe političke strasti!

Vse je bila samo grda igra z vitalnimi interesi izstradanega kranjskega učiteljstva!

Preteklo soboto je deželni odbor izvršil sklep deželnega zbora. In tudi v tem slučaju — kakor smo slutili že naprej — se je večina deželnega odbora držala svojega turškega načela, da je treba napredno učiteljstvo izstradati, kakor so turški krvoloki izgledovali macedonsko krščansko rajo!

Napredno učiteljstvo je po večini popolnoma izključeno od draginjske doklade, deloma pa dobi ubogih 10% temeljne plače. Vsi Stomškarji pa dobe po 25%, in le tisti, ki so najmanj potrebni in manj zanesljivi — seveda po sodbi deželnega odbora in njegovega informatorja Janka Nepomuka Jegliča — prejmo po 20%!

Deželni odbornik dr. Triller je predlagal, naj se razdeli draginjska doklada enakomerno med vse učiteljstvo, a ta

LISTEK.

Jean Jacques Rousseau in njegov ustavni ideal.

O tem predmetu je predaval v tržaškem »Ljudskem domu« dr. Bogumil Vošnjak, docent na zagrebški univerzi. V naslednjem podajamo ekscerpt predavanja.

Rousseau je eden najvažnejših državoslovcev našega veka. Ne sodi med one, ki krčijo znanosti povsem nova pota, ki razodevajo čisto nove resnice. Anglež Locke in drugi učitelji naravnega prava so imeli že pred njim podobna naziranja o državi in državljanski svobodi, Rousseau sodi bolj med one, ki znajo dati idejam sijajno zunanjo obliko, zaradi katere se bliskoma razširijo in preobrazujejo družabno stanje. O Rousseauju lahko trdimo, da je bil s svojimi plastično izraženimi reki grobokop onemoglega družabnega reda. Njegov velikanski uspeh leži v fascinujoči sili njegovega temperamenta, in je med vsemi, ki so pisali o državi, v pravem pomenu besede »boheme«. Njegovo življenje je burno in njegova izobrazba nepopolna.

Kako si predstavlja Rousseau postanek države? Ko so ljudje živeli še v prastanju, je vladala obča nesigurnost. Samoohranba prisili ljudi, da so sklenili med seboj družabno pogodbo, po kateri podreja vsak svojo voljo in svojo svobodo obči volji, ki stremi za občim blagom in ne za sebičnimi smotri posameznikov. Toda zofizem je, ako pravi Rousseau, da se nikomur ne podreja oni, ki se vsem podreja. Na tak način podreja posameznik vso svojo državljansko voljo kratkoročno ukazu občnosti, ukazu države. To je oni absolutizem države, ki je ostro naperjen proti individualističnemu naziranju. Rousseau uči, da je obči interes najvažnejši, da se temu interesu mora klanjati interes posameznikov in je zato predhodnik onih, ki so se borili za pravično socialno zakonodajo.

Jean Jacques Rousseau je glasnik popolne državljanske enakosti. V tem oziru je njegova »Socialna pogodba« naravnost pripravljala veliko francosko revolucijo. V gorečih besedah oznanja Rousseau svoj novi državljanski ideal in ni nikakor tako kratkeviden, da ne bi videl dejanske nenakosti, ki je med ljudmi. Rousseau zahteva pa le formalno enakost pred zakonom. Zakon naj daje vsakemu enako možnost do razvoja, enake pogoje v boju za

boljše življenje. Rousseau pravi: Razmere uničujejo enakost, ki jo naj pa zakonodaja varuje in ohranjuje. Vsvesti si je tudi, da popolna enakost ni za vsak narod. Kakor Montesquieu, misli tudi on, da enaki zakoni ne morejo veljavni biti za vse narode. Iz političke enakosti izvaja Rousseau tudi gospodarsko enakost. V njegovih državah ne sme biti nikakega udruženja, bodisi gospodarskega, bodisi političkega značaja. Država je edina organizacija, v njej ne sme biti nikakih podorganizacij, nikakih združenj, strokovnih društev. Državi stojijo nasproti nešteti brezmočni atomi, pred katerimi se državni oblasti ni treba bati. Rousseauov vpliv je, da je zakonodaja francoske revolucije prepovedala koalicijsko svobodo delavcev in delodajalcev. Razumljivo je, zakaj je Rousseau imel tako malo smisla za gospodarske organizacije, za gospodarske funkcije države. Srednjeveška fevdalna razbitost, ki je šla roko v roki z visoko razvitim zadružništvom, je naravnost nasprotovala tisti državni enoti, ki si je priborila zmago ob času, ko je postajala suverenost eden najvažnejših znakov moderne države. Rousseau ima pred očmi strogo političke funkcije države, katere suverenski oblasti se klanjajo edino političko in ne gospodarsko enaki državljani.

Švicarska Ženeva, ki je Rousseaua rodno mesto, je ostala ves čas v marsičem njegov politički in ustavni ideal. To je mala republika. Država, ki hoče uveljaviti načela direktne demokracije, ne sme biti velika. Predpogoj demokracije je po Rousseaujevem mnenju, da ni med državljani velike razlike v imovinskem oziru. Strinja se z Aristotelom, da je smatrati za najsrečnejšo ono državo, v kateri ni niti preubogih niti prebogatih ljudi.

»Človek je rojen svoboden in vendar je povsod v okovih.« to so uvodne besede, s katerimi začneja Rousseau svojo »Socialno pogodbo«. To stanje je treba odpraviti. Narod in ne vladar mora imeti najvišjo oblast. Vsi vladajo, vsi so zakonodajalci. Vsi morajo sklepati in skleniti o tem, kar naj veže vse. Zakon je volja vseh. Kaj pa je z onimi, ki so bili pri posvetovanju proti zakonski osnovi? Ti so se skratka motili, tako meni ženevski filozof. Absolutno veljavna je obča volja, izražena v zakonu. Zaratnik in izdajica domovine je oni, ki se noče podrediti obči volji. Prelomil je socialno pogodbo, za njega ni več zakona. Rousseau se ni posrečilo, da bi spravil v sklad občo voljo skupnosti s posameznikovo individualno voljo.

Vsak državljani mora sam biti zako-

edino pravični predlog je ostal v manjšini. Proti njemu je glasoval tudi deželni odbornik grof Barbo! Sedaj je torej tudi ta gospod stopil na nam sovražno stran!

Med njim in klerikalci je bil sklenjen domenek, da glasuje Barbo s klerikalci in proti naprednemu slovenskemu učiteljstvu, zato pa dovolijo klerikalci skoro vsemu samškemu učiteljstvu na Kočevskem in na ljubljanskih nemških šolah draginjsko doklado v najvišji izmeri 25%! To dejstvo je samo posledica nemško-klerikalne zveze, ki se kaže tudi v mestnem šolskem svetu, kjer svobodomiselnim nemški nadzornik prof. Svoboda pomaga klerikalnemu patru Simonu vihteti palico, da ubijajo interese naprednega učiteljstva in slovenskega šolstva! Naj živi ta vez!

Sedaj so navalili na nas klerikalni in liberalni Nemci. Ubiti nas hočejo z zadnjim sredstvom — z gladom! Kulturna zgodovina bo pomnila njihovo nekulturno dejanje. Pomnila bo tudi, da smo poginili — ako res moramo poginili kot značajni in poštenjaki!

Pozor! — Pevski zbor učiteljske Zaveze.

Opozarjamo na oklic, priobčen na uvodnem mestu zadnje številke! Naj nihče prizadetih ne pozabi, do 15. t. m. zanesljivo sporočiti zavezniemu tajniku svojega mnenja! — Vsi tisti, ki so povabljeni, naj se gotovo udeležijo seje pripravljalnega odbora, ki se vrši dne 19. t. m. ob 2. popoldne v Učiteljski tiskarni v Ljubljani! — Vsi na požrtvovalno delo za čast slovenske pesmi in za povzdigo ugleda slovenskega učiteljstva!

Nova pomoč našim kmetovalcem.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske nas je naprosil naj objavimo to-le:

Splošno se čujejo pritožbe, da kmetovalec nima od truda in dela na svoji kmetiji nobenih koristi in kaj pičle, največkrat pa nobenih dohodkov.

Marsikdo prevzame od staršev zadolženo posestvo in jim mora dajati visok užitek. Stroškov ima torej dovolj, dohodkov pa nobenih. Ni čudno, če izgubi pogum. Vsakdo bi rad zvečal pridelke in doneske svoje posesti sploh, ali kako? Istotako bi rad zvedel, kako stoji njegovo posestvo, mu li donša dohodkov ali izgubo. Kje naj dobi odgovor? Sam ne more najti odgovora, in kar tako tjavendan gospodariti se pravi drveti v pogubo. Točnih odgovorov in nasvetov moramo najti le, če svoje posestvo z vsemi njegovimi deli natančno poznamo. To je pa zopet mogoče edinole z vestnim opazovanjem in natančnim zapisovanjem vseh izdatkov in prejemkov.

Pri c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani se je osnoval urad za kmetijsko knjigovodstvo, ki ima namen, pomagati udeležencem na ta način, da jim izkuša napraviti knjigovodstvo prav lahko in brez truda. Ni se bati, da bi ne mogli izvrševati navodil tega urada. Vse je kaj enostavno urejeno in je malo pisanja, ker se vsi računski izvrše v osrednjem uradu. Vsako leto se napravi popis vašega posestva z našo pomočjo in vsak teden se pošljete en zapisek tega, kar ste prejeli, oziroma izdali. To je vse in kaj lahko. V uradu se vodijo posebne knjige in ob koncu leta vam natančno pove, katere panoge vaše kmetije se izplačujejo in katere ne. Pove se vam še marsikaj in se vam da nasvet, kaj bi kazalo ukreniti, kaj začeti in kaj opu-

nodajalec. Ker ni mogoče, da bi kdo drugi zastopal občana, ne sme biti zakonodajne reprezentacije, ne sme biti poslanec. Vsak bodi sam svoj poslanec. To je neposredna demokracija po antičnem vzorcu, izvedljiva seve samo v mali državi, kjer ni velikih razlik v nobenem oziru.

Rousseau je odlični pristaš republike. Kralji stremijo za tem, da postanejo absolutni, in njih osebnost korist je, da je narod slab. Njegova kritika monarhije odgovarja predvsem razmeram francoskega starega reda pred izbruhom revolucije. Moderna parlamentarna monarhija je njemu nepojmljiva. Rousseau gre na vsak način hvata, da je zavlada državljska enakopravnost. Posledica zmage tega načela je bila, da so smatrali tudi narode za enakopravne. Ni privilegirancev med narodi. Kulturne in politične vrednote, ki so jih ustvarili zgodovinski narodi, ne smejo biti pretveza, da bi se oviral razvoj mladega nezgodovinskega naroda. Vsak narod toliko velja, kolikor more sam ustvariti v sedanosti. Zmaga Balkancev in ugled, ki so si ga namah pridobili, je v tem oziru značilen zgled. Rousseau državni nauk je naperjen proti historicizmu in tradicionalizmu. V jugoslovanskih državah je našel Rousseau ideal ljudske suverenosti in popolne de-

stiti. Kaka izprememba se pa more izvršiti le tedaj, če se sami za to odločite. Proti nam nimate drugih obveznosti, kakor edino to, da nam o pravem času, natančno in popolnoma resnično poročate vse dogodke, ki se pri vas dogajajo in se kmetije tičejo.

Nekateri se bodo seveda na tihem vprašali: »O, ali ni to kaka past, da nam nalože še večjih davkov.« Brez skrbi! Prvič so dohodki iz kmetij jako pičli in drugič je uradovne naše popolnoma tajno. Le samo voditelj osrednjega knjigovodstvenega urada mora vedeti vse ravno tako dobro, kakor vi, mora pa v vsem ohraniti najstrožjo molčečnost. Kakor ste do sedaj vse zaupali c. kr. kmetijski družbi kranjski, tako morate zaupati v dobrohotnost tega novega urada. Zato vas še enkrat pozivamo, da se poslužite ugodne prilike, ker, kakor že omenjeno, je naloga tega urada edinole delati v korist kmetijstva.

Pojasnjeno bodi, da udeleženci ne bodo imeli prav nobenih stroškov, ker jim c. kr. kmetijska družba povrne vse pošne stroške, ki nastanejo z dopisovanjem. Poleg tega se bodo dovolile udeležencem, ki bodo po naših nasvetih napravili kake izpremembe, tudi — primerne podpore.

Porabite torej ugodno priliko in prijavite se takoj z dopisnico, da ste voljni ravnati se po naših nasvetih in nam pošljati vsak teden eno poročilo o prejemkih in izdatkih, bodisi da obstoje ti v denarju, blagu ali v čem drugem. Vsi nasveti se bodo dajali popolnoma brezplačno in bo vse uradovanje popolnoma tajno.

Ker začne osrednji urad za kmetijsko knjigovodstvo poslovati že s 1. januarjem 1913, je nujno potrebno, da se takoj prijavite, sicer bi moglo biti neprepno, ker bo voditelj tega urada vsakega udeleženca v najkrajšem času obiskal, da ga o vsem potrebnem pouči.

Nadejamo se obile udeležbe, ker gre le za korist kmetijstva! Ta oklic velja le za kranjske kmetovalce.

Z vestnim zapisovanjem se naučimo pametno in varčno gospodariti. varčnost pa je vir blaginje.

Ustrežajoč s tem prošnji glavnega odbora imenovane družbe, prosimo svoje tovariše, naj v interesu dobre stvari pouče naše ljudstvo o vsebini objavljenega dopisa.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Zveza slov. učit. in učiteljic na Štajerskem. V poročilu o zadnji odborovi seji (Učit. Tov. št. 45) manjka sledeči del izjave Lehrerbundu: »Končno izjavlja Zveza, da hoče, kakor do sedaj, tudi v naprej se boriti v pravi kolegialnosti s Verbandom in Lehrerbundu za skupne interese učiteljstva, posebno za izboljšanje našega gmotnega položaja.«

Učiteljsko društvo za celjski okraj. Zborovanje dne 19. t. m. se ne vrši že ob 10. uri, ampak zaradi večstransko izražene želje, šele ob 11. uri. Prosim, pridite zanesljivo vsi! Fr. Brinar, t. č. predsednik.

Trst.

Jesensko zborovanje »Učiteljskega društva za Trst in okolico« se vrši dne 21. novembra ob 10. uri dopoldne v novi Ciril-Metodovi šoli pri Sv. Jakobu v Trstu. Dnevni red: 1. Vprašanje slovenskih srednjih šol v Trstu. Ref. dr. J. Mrhar. 2. Potovanje po Skandinaviji. Ref. Marica

mokracije. do neke mere svojo realizacijo. Dogodki zadnjih dni na Balkanu pa pomenjajo dve sto let po Rousseauovem rojstvu zmago njegovih načel tam, kjer je doslej vladal absolutizem in fevdalnost Osmanije. Ni mogoče zanikati, da se v visokorazvitih zapadnih državah kaže ostra reakcija proti njegovemu ustavnemu idealu in revoluciji. V marsičem je ta gotovo upravičena, pa praktično življenje bo še dokaj časa ostalo naklonjeno političnemu idealu moža, ki je napisal »Socialno pogodbo«.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

Suppejeva opereta »Boccaccio« je že trikrat napolnilo gledališče. Po mnogih rešnih in duhovitih predstavah je navsezadnje prav, da se ustreže tudi onim, ki žele v gledališču zabave, in se uprizori ena ali druga opereta, tembolj če datira iz Suppejevega Millöckerjevega in Strausovega časa, ko še niso fabricirali operet po današnjem načinu dunajskih operetnih komponistov. Boccaccijevo zanimivo ljubezenski dogodilji so kot nalašč snov za opereto, njen efekt je preračunjen. Upriporitvi »Boccaccija« na ljubljanskem odru

Gregoričeva. Ob tej priliki naj tudi vsi poverjeniki za pobiranje članarine izroče svoje izkaze tovarišici blagajničarki. — St. Frluga, predsednik. Ivan Dimnik, tajnik.

Književnost in umetnost.

Socialna Matica. V teku so obširna pripravljala dela glede poverjeništa, in sicer v dveh etapah, najprej za Kranjsko, Štajersko, Koroško, potem za Primorsko. V kratkem bo izdan poziv na veliko število posameznikov za pristop. Vsakogar pa zaradi prevelikega števila ne moremo vabiti ter prosimo, naj blagovolijo interesi sami pristopiti tej velevažni knjižni organizaciji. Naslov »Socialna Matica«, Gorica.

Gg. pisatelj-znanstvenikom. Izmed del, ki prihajajo poleg poljudne literature (»Prosvetna knjižnica«) za slovensko znanost in prvi vrsti v upoštevanje, so priročniki (Handbücher, manuali) iz raznih ved, tako iz fizikalnega zemljepisja, geologije, astronomije, politične ekonomije, zgodovine, umetnosti, družboslovja, državnoznanstva, politike itd. Rokopisov te vrste na Slovenskem še ni, vsaj ne znanstvenih. Rabimo pa take spise krvavo za svoje prihodnje vseučilišče, za srednješolski pouk, za samozobrazbo učiteljstva, akademskega in srednješolskega dijaštva, svobodnih poklicev in sploh ukaželjnih in inteligentnih mož vseh slojev. Zato morajo biti taki spisi pisani sicer znanstveno, pa vendar v poljudni obliki in poljudnem jeziku, kakor bi to sploh odgovarjalo splošnemu značaju in potrebam našega naroda. Oni gg. pisatelji, ki se zanimajo za take vrste spise, bodisi samostojno, bodisi kot uredniki s pritegnjenjem strokovnih sodrušnikov, naj se blagovole oglašijo pismeno pod naslovom: Tajništvo »Socialne Matice«, Gorica. — »Prosvetna knjižnica« pa ostane zbornik za krajše monografije in druge spise po že določenem načrtu. Zaradi ustanovitve in s tem združenih del pri »Socialni Matici« je v izhajanju »Prosvetne knjižnice«, ki je iz starega založništva prešlo v založbo »Soc. M.«, nastal presledek, kar se pa popravi, čim prične »Socialna Matica« z rednim poslovanjem, kar je odvisno od ugodnega uspeha pripravljanih del. Vendar je obstoj in razmeroma ugodni razvoj novoustanovljene institucije že danes zasiguran. — Gg. pisatelje, ki jim je pred kratkim bila razposlana okrožnica, prosimo skorajšnjega odgovora.

Sket-Podboj: Slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček. Ker nam je dozdaj manjkal pripraven slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček, se je odločila tiskarna Družbe sv. Mohorja, da ga ona izda. Letos je izšel »Slovenisches Sprach- und Übungsbuch« v novi izdaji in slovarček v tej knjigi, ki je v tej izdaji popolnoma predelan in razširjen, je bil za ponatisk še enkrat predelan, deloma popolnjen, nemško-slovenski del pa bistveno razširjen. Na novo pridejan je seznam osebnih in zemljepisnih imen, tako da ima slovarček dosti nad 12.000 slovenskih in nemških izrazov. Da pa vkljub precejšnjemu obsegu (416 strani) knjižica ne bo preveč debela, je tiskarna oskrbela primeren papir in tanko, a jako trepčno vez. Služila bo tudi slovenskim dijakom, zlasti ob meji. Tržna cena slovarčka znaša (v prt vezan) K 2.40. — Priporočamo!

Novi spisi za mladino. Izšel je II. in III. zvezek Rapetovih spisov za mladino. V tisku je III. zvezek Ganglovih »Zbranih spisov za mladino«, ki izide prihodnji teden.

ni bogve kaj hudega očitati, bila bi vendar lahko boljše. Zlasti zbor je časih distoniral in ušel iz takta. Spoznali smo novo subreto Fantovo (Boccaccio), ki je pela in igrala izvrstno, divili smo se zvonkemu glasu Richtarjeve (Fiametta), nasmejali pa od srca trojici Povhe-Bohuslav-Bukšek. O tenoristu Vondri (Leonetto) je zasedaj težko izreči sodbo. Ostali sodelujoči (gledališki list jih šteje 22) so vsak po svojih močeh pomagali že omenjenim k lepemu uspehu operete. Na zahtevo publikе so morali nekaj točk ponoviti. Pri dirigentskem pultu je sedel kapelnik Hrazdira in pohvalno vodil predstavo. »Boccaccio« bo še parkrat napolnil gledališče. — Drugi teden se poje lepa Verdijeva opera »Traviata«. —a.

Kronske predstave.

Pametna ideja gledališkega ravnateljstva je prirejanje kronskih predstav, pri katerih najdražji sedež stane le 1 K. Na ta način se omogoči za bagatelno ceno posećanje gledališča dijaštvu in predvsem manj imovitim slojem. Obetajo se tudi slične predstave za delavstvo. Jako hvalevredno! Ker je takozvana »inteligencija« že vsega prenasličena, dajte prepotrebne duševne hrane, tistim, ki bi jo radi, pa je zaradi slabih gmotnih razmer ne morejo

Načela Karla Havlička Borovskega, najslavnejšega češkega časnika. — Knjižnica mariborskega »Sokola«, 6. zvezek. Cena 80 vrn., str. 47. — To je knjižica, ki je vredna zlatega denarja. Tu so podana v lepem slovenskem prevodu jedrova načela velikega Čeha Havlička, ki se tičejo jezika in narodnosti, pravne moči, omike in značajnosti, prepričanja in vere, revolucije, Slovanstva, vojaštva, Avstrije, enakopravnosti, slovanske zveznosti itd.: v tesnem obsegu bogata zakladnica vsega, kar tako živo zadeva vse naše zunanje in notranje življenje. — Ko pohvalno povdarjamo tako kulturno delo »Mariborskega Sokola«, tudi ta zvezek njegove knjižice najtopleje priporočamo. — G.

Srednješolski vestnik.

** Iz srednješolske službe. Profesor na državni gimnaziji v Pazinu Luka Brolih je pomaknjen v VIII. činovni razred.

** Govorniške vaje uvedejo v vseh razredih srednjih šol. Doslej so jih gojili samo v zadnjih dveh razredih.

Učiteljski konvikt.

Letnina a 2 K za I. 1912 so plačali tile p. i. tovariši in tovarišice: Josip Zajec, nadučitelj v Vel. Gabru; učiteljstvo povirske šole pri Sežani (8 K); Leopold Reja, učitelj v Plavah na Goriškem; Anton Baša, šol. voditelj v Kazljah pri Sežani; Anton Maslo, šol. voditelj v Pasjah v Istri; učiteljstvo slovenske šole pri Sv. Ivanu pri Trstu (20 K); Anka Gerželj in Josip Rakovšček iz Sv. Lucije ob Soči; učiteljstvo v Cerknem (8 K); Olga Miklavčič iz Idrskega pri Kobaridu; Hrabroslav Vodopivec, šol. voditelj v Gojačah na Goriškem; Albert Poljšak, šol. voditelj v Avberu.

Darovi za učiteljski konvikt. Ljubljanska mestna občina 250 K; zapuščina pokojnega profesorja Josipa Celestine 50 K. Bog plati!

Politiški pregled.

* Prestolonaslednik in vojna. Napram nekemu visokemu aristokratu je izjavil prestolonaslednik nadvojvoda Fran Ferdinand, da nikakor ne simpatizira z ekspanzivno politiko monarhije, temveč želi, da bi se sklenil čimprej mir, da more Avstro-Ogrska izpolniti svojo veliko gospodarsko nalogo.

* Na delegaciji je govoril tudi delegat Kramar, ki pravi, da je odsedaj naprej končano nadzorstvo nad balkanskimi državami. Te so sedaj samostojne in ne rabijo več protektorjev. Njemu se ne zdi srbska luka v Jadranskem morju nevarna, nevarnejši konkurent nam je Italija. Sicer pa s silo, meni dr. Kramar, ne opravimo nič, najboljša pot je pameten sporazum.

* Nov zemljevid Balkana. Po jugoslovanskih deželah kroži nov zemljevid, na katerem so že označene novo zasedene dežele: Turčija je izginila z evropskega površja; razdelili so si jo vsi zavezniki, le kos južne Albanije se je pojavil kot avtonomna pokrajina in spominja na Turčijo.

* Prestolnica nove Srbije najbrže ne bo več Belgrad, marveč Skoplje, kar je naravneje s strateškega in geografskega ozira. Belgrad je čisto na meji proti Avstriji in izločen prvemu napadu. Ob aneksiji Bosne in Hercegovine na primer je bila

uživati! V sredo, 13. novem. je bila ob 6. zvečer kronska predstava opera »Večni mornar«. —a.

Glasbena Matica v Ljubljani

privedi pod vodstvom konc. vodje Mateja Hubada svoj prvi letošnji koncert dne 19. novembra 1912 v veliki »Unionovi« dvorani. Sodeluje koncertni pianist Anton Trost, virtuos na harfi A. Holy, deklamator dr. P. Grošelj, orkester Slovenske filharmonije in Maticin zbor. Na vzporedju je med drugim Lajovčev ženski zbor »Gozdna samota« z orkestrom in nov dr. Schwabov mešani zbor »Kanglica« tudi z orkestrom. Glasboljubivemu občinstvu v Ljubljani in na deželi obisk tega mnog. umetniškega užitka obetajočega koncerta toplo priporočamo! —a.

Zopet naš Adamič.

»Slavčev« Martinov večer je bil letos dobro obiskan. Društveni moški zbor je krepko zapel novo Pahorjevo »Naša zastava«, nato prednašal v zadnji številki »Novih Akordov« priobčeno Adamičevo »Vrtica — srce« in Parmovo koračnico »Na dopust« s spremljevanjem orkestra. Slednji dve točki so na zahtevo poslušalcev morali ponoviti. —a.